

5. Грабецкий А. А. Практические работы по химии / А. А. Грабецкий // Химия в школе. – 1939. – №3. – С.54-59.
6. Грабовий А.К. Демонстрування хімічних дослідів за допомогою графопроєктора / А.К. Грабовий // Біологія і хімія в школі. – 2005. – №6. – 13–16 с.

ЄДНІСТЬ НАУКОВОГО Й ОСВІТНЬОГО СКЛАДНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА – УМОВА РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УНІВЕРСИТЕТУ

Ярошенко О.Г.

Інститут вищої освіти НАПН України

Професійна діяльність науково-педагогічних працівників базується на європейських і національних підходах щодо забезпечення якості освіти, дотриманні вимог ринку праці до фахової компетентності випускників університетів. За всім цим стоїть наполеглива творча праця наставників здобувачів вищої освіти – науково-педагогічних працівників, завдяки яким майбутні фахівці засвоюють теоретичні й емпіричні знання, формуються їхні когнітивні і практичні уміння, що слугують основою здатностей, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Сучасна вітчизняна вища освіта диференційована за рівнями, а освітню кваліфікацію, здобуту на відповідному рівні освіти, визначають набуті випускниками компетентності. Відтак, компетентнісний підхід є одним із ключових у підготовці висококваліфікованих фахівців на етапі навчання у закладі вищої освіти. Щоб його реалізувати повною мірою, науково-педагогічному працівнику необхідно системно використовувати свій науковий і викладацький потенціали. Наскільки і чому це важливо? Перш за все, тому, що процес підготовки динамічний за всіма напрямками, і щонайперше – в частині змісту та засобів підготовки: зміст має бути фундаментальним та сучасним, засоби – різноманітними.

По-друге, наукові інтереси викладача носять дуальний характер тому, що стосуються і тієї наукової галузі, навчальні дисципліни з якої він викладає, й освітнього процесу, який необхідно постійно забезпечувати методично. Та й сама професія, що належить до професій типу «людина — людина», продукує об'єктивну необхідність здійснювати дослідження з педагогічних наук. Чи не тому серед викладачів закладів вищої освіти значну частку становлять ті, чия докторська дисертація виконана з педагогічних наук, тоді як дослідження за темою кандидатської дисертації стосуються іншої галузі знань (до прикладу, у викладачів хімічних кафедр – це, хімії, хімічної технології тощо).

Практика доводить, що науково-педагогічні працівники вітчизняних університетів по-різному ставляться до власної викладацької і наукової діяльності. Одні надають переваги першій, інші другій, декому вдається оптимально поєднувати їх. Зарубіжний досвід країн ЄС свідчить, що у викладачів у пріоритетності перебуває наукова діяльність. На наше переконання, збалансованість обох складників є оптимальним варіантом. Чи готові наші виші до цього? Не зовсім і причин декілька. Це брак фінансування, завантаженість науково-педагогічних працівників викладацькою діяльністю, а почасти на заваді стає трактування ними дослідницької діяльності як другорядної в обраній професії.

Слід зазначити, що нині вітчизняна вища освіта перебуває під впливом процесів, детермінованих потребою входження України до Європейського освітнього і дослідницького просторів. Внаслідок цього відбуваються зміни і події, які сприяють руйнуванню попередніх стереотипів у поглядах на діяльність науково-педагогічних працівників, продукуються нові умови для нерозривного зв'язку викладацької і наукової діяльності. До таких слід віднести: інтеграцію вищої освіти і науки [2], рейтингування діяльності науково-педагогічних працівників, що щорічно проводиться у закладах вищої освіти і стосується не лише викладацької, а й наукової, організаційно-виховної діяльності; публікаційну активність тощо.

Новітніми та прогресивними стали: створення наукових лабораторій [2], новий порядок фінансування університетської науки (відтепер науку в університетах оцінюватимуть за 7 напрямками, що дозволить отримувати базове фінансування найкращим закладам вищої освіти); розширення для науково-педагогічних працівників можливостей міжнародної співпраці на грантовій основі й за двосторонніми угодами з зарубіжними країнами та багатьма іншими. Ці та інші нормативно-законодавчі документи і рішення Уряду України та МОН України спрямовують вектор професійної діяльності науково-педагогічних працівників в бік тісного взаємозв'язку викладацької та дослідницької діяльності тих, хто навчає здобувачів вищої освіти. До поєднання викладацької і наукової діяльності науково-педагогічних працівників спонукає запровадження п'ятирівневої структури вищої освіти [1, стаття 5]. Законом передбачено, що на трьох з п'яти рівнів (магістерському, освітньо-науковому та науковому) наукова діяльність суб'єктів освітнього процесу є обов'язковою і значущою. Зокрема, магістерський рівень вищої освіти передбачає здобуття тими, хто навчається, «загальних засад методології наукової ... діяльності» [1, стаття 5]. Для майбутніх докторів філософії передбачено «здобуття теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення» [1, стаття 5]. Здобувачі вищої освіти на науковому рівні набувають компетентності «з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань та/або прогресивних технологій, розв'язання важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення» [1, стаття 5]. Наведені характеристики свідчать, що науково-педагогічний працівник сучасного закладу вищої освіти окрім сформованих викладацької та дослідницької компетентностей, повинен мати здатність до формування у здобувачів вищої освіти умінь і навичок наукового пошуку. Саме з цим завданням професійної діяльності пов'язано проведення науково-педагогічними співробітниками досліджень, що стосуються викладання і навчання у вищій освіті.

Сприятливе для розвитку дослідницької компетентності науково-педагогічних працівників інституційне середовище передбачає створення в закладі вищої освіти належних умов (матеріальних, технічних, моральних) для проведення досліджень. У зв'язку з цим на особливу увагу заслуговує створення центрів колективного користування науковим обладнанням (ЦККНО), передбачених Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» [2, стаття 13]. «Ідея таких центрів у тому, щоб сконцентрувати в одному місці найкраще сучасне наукове обладнання за певним напрямом. І щоб потім доступ до цього обладнання мали не тільки працівники того закладу, на базі якого працює центр, а й взагалі науковці з різних університетів, наукових установ. Плюс ЦККНО створюються здебільшого в регіонах. Лише 4 центри з 21 розташовані в Києві, адже ми маємо сильні університети не тільки в столиці, а й в інших регіонах» [3].

Завданнями Центру колективного користування науковим обладнанням є:

«1) сприяння реалізації державних цільових наукових і науково-технічних програм та наукових (науково-технічних) проектів за визначеними пріоритетними тематичними напрямками наукових досліджень і науково-технічних розробок;

2) залучення студентів, магістрів, аспірантів та молодих вчених до науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт;

3) проведення спільних наукових досліджень вітчизняними та іноземними науковими установами та вищими навчальними закладами;

4) сприяння міжнародному науково-технічному співробітництву». [2, стаття 13].

Визнання і відзначення результатів викладацької і наукової діяльності для викладачів є моральним і матеріальним стимулом до поєднання цих видів діяльності. Як наслідок – не лише удосконалюється професійна компетентність викладача, а й набуває розвитку науково-педагогічний потенціал університету.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
2. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
3. На базі університетів відкриють ще 7 центрів колективного користування науковим обладнанням – підписано наказ URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/na-bazi-universitetiv-vidkriyut-she-7-centriv-kolektivnogo-koristuvannya-naukovim-obladnanniam-pidpisano-nakaz>.